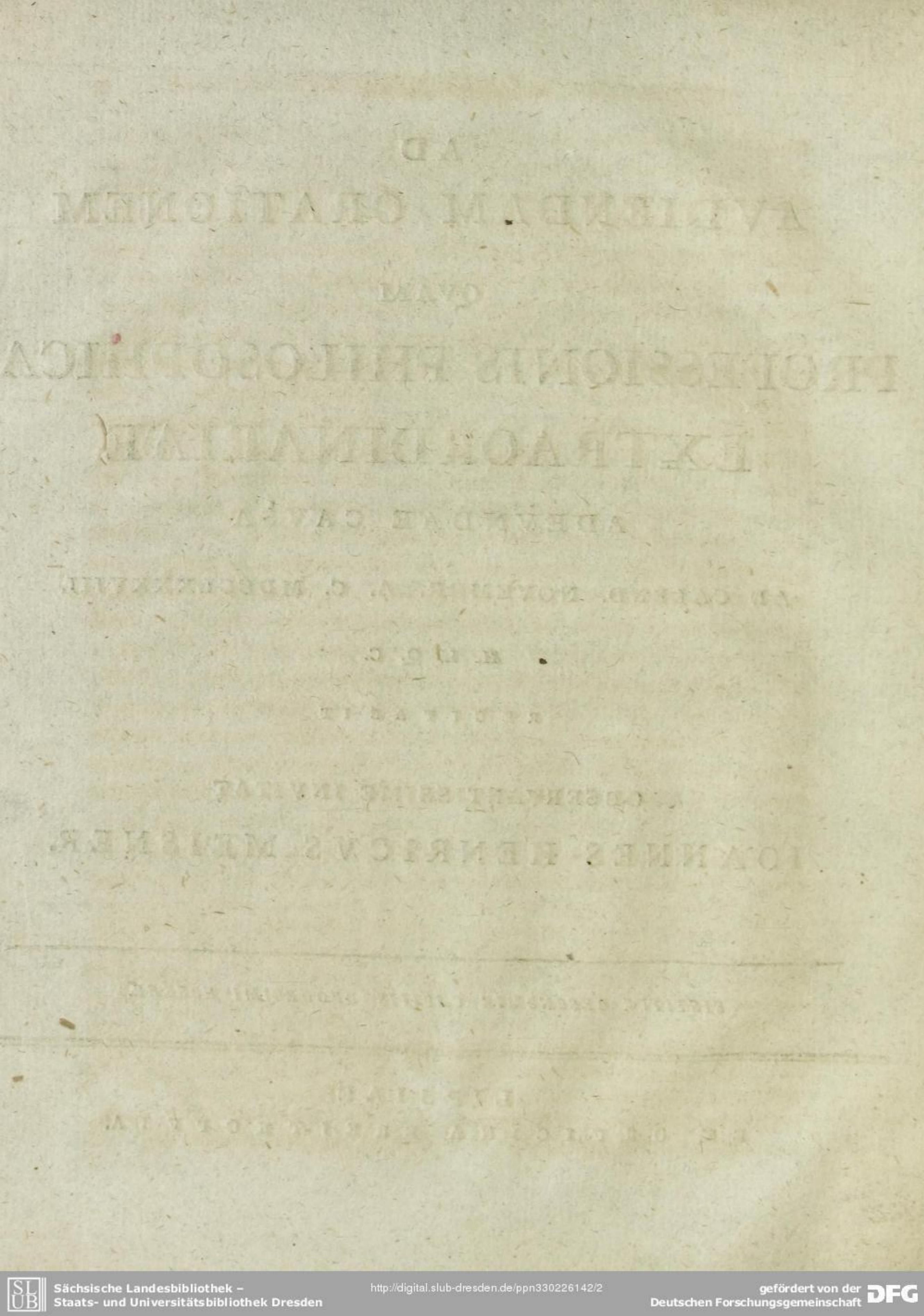

A D
AVDIENDAM ORATIONEM
QVAM
PROFESSIONIS PHILOSOPHICAE
EXTRAORDINARIAE
ADEVNDAE CAVSA
AD CALEND. NOVEMBR. A. C. MDCCCLXXXVIII.
H. L. Q. C.
RECITABIT
OBSERVANTISSIME INVITAT
IOANNES HENRICVS MEISNER.

SISTITVR OECONOMIA CAPITIS DVODECIMI HOSEAE.

LIPSIAE
EX OFFICINA BREITKOPFIA

Exeg.
B.
760, u

HOSEAS, quum saepe ac varie ^{a)} homines suae aetatis ac gentis hortatus fuisset, vt, derelicta foedissima idololatria, quae ad vitam turpissimam inuitatio fuit efficacissima, cultum vnius Dei seque-rentur, Iouae, ex quo summa et perfectissima iis nascitura sit salus; addita sunul descriptione viuidissima dissimilis status, ad quem redi-gendi essent, siue idololatrae sint, siue cultores vnius Dei, siue sint nefandi ac scelerati, siue adsuetacti ad sentiendi agendique rationem probam ac laudabilem, siue sint hostes siue amici Dei et, vt tales, vel miseri vel beati; et ex effectis duplici illa ratione aequaliter, quae ex-posita est, partim, ratione symbolica, Cap. I—III. ^{b)} partim, propriis verbis, maxime in reliquis capp. tam in vniuersum, sic, vt non solum vitia publica, quae omnes omnino ordines inuaserant, sed et ea, quae in individuo quoque conspicua erant, grauiter taxaret, quam, per partes quasi eundo, vt in singulos ordines inueheret, moresque principum, sacerdotum, iudicium aliorumque et natalium splendore et munera dignitate illustrium nobiliumque virorum, rigido veritatis, illiusque infucatae, studio ductus, fideliter depingeret, exponens si-mul culpae contractae magnitudinem et ambitum, morum foedissi-mam formam et habitum ac summam denique miseriam, nascendam hinc reliquis ciuibus et hominibus de plebe, et vere tum iam enatam et longe lateque grassantem; Quum porro exhaustus fere esset in in-veniendis ac fistendis imaginibus ^{c)} quibus stultitiam, impietatem, artes

A 2

contu-

a) Quum in hac prima periodo adumbrare leuiter studuerim ar-gumenta singularum orationum, quae Caput XII. praecedunt, vt sic de nexu melius constaret et grauitas orationis huius capituli XII. ac pondus eius eo magis appareret, euitare non potui, quin operosior esset eius struc-tura. Ea vero de cauſa nunc Le-

ctores beneuolos ac faciles habi-turum me esse spero.

b) In his capitibus explicandis sequor hypothesin III. EICHHOR-NII, *Einleit. ins A. T. Th. III. p. 204/qq.* quae haec tenus omnium tu-tissima mihi visa est, quippe pau-cissimis difficultatibus obnoxia.

c) De ingenio poetico Hoseae eiusque dotibus praeclaris, idem EICH-

contumaciamque Israelitarum adumbraret, tristesque, velut indissolubili vinculo nexos ac copulatos, enarraret effectus, vitiosae, animi eorum, indolis, factis pessimis declaratae, partim iam tum, dissoluta viuendi ratione conspicuos, partim, sequiori aetate, magis adhuc declarandos, per effrenatam licentiam, cui se totos dare et sic ad pessima quaevis, quibus exitium ineuitabile non adducere, sed accelerare, elaborabant ac enitebantur, furiosorum more ferri et quasi a maligno genio instigati ac agitati, trahi et rapi, facile credi et expectari poterat; interdum vero etiam, si hortationibus ac monitis suis obsecuti, media, suo ipsorum arbitrio et Marte, i. e. inepte ac temere delecta, ad salutem sibi comparandam, nempe foedera, inita et pacta, modo cum Assyriis, modo cum Aegyptiis ⁴⁾), missa fecissent ac Iouae solius auxilium implorassent, laetissimam aperiret futurorum temporum faciem; Quin denique perpetuo ab oculos illis posuisset ultima sua fata, nempe exilium imminens oinnemque miseriam, quae cum deportatione erat coniuncta, et identidem in memoriam illis reuocasset amorem diu. cuius documenta in se, inde ab eo tempore, quo Deus peculiarem et singularem plane ipsorum, in se suscepit curam, experti fuerint longe illustrissima, eum in finem ipsis exhibita, ut, ad cultum vnius illius Dei adsuefacti, per obseruantiam, praecepsis eius praestitam, ad meliorem vitam traducerentur, sed nec sic quicquam efficeret ad eorum animum flectendum, quod ex oratione Cap. XI. ad animum mouendum egregie composita, perspici licet, — — videtur iam Propheta Capite hoc XII. circa quod paucula obseruare ⁵⁾ animus mihi

EICHHORNIUS consulendus est lib. et l. l. quo, subtilius et elegantius de hoc argumento disputationem, vidi nullum.

d) Hac de re passim differuit docte quidem ac solide III. MICHAELIS *im Mos. Recht*, et hinc inde in obseruatt. ad versionem librorum s. V. T.

e) Fateor, multa, scitu dignissima circa interpretationem Pro-

phetarum minorum, imprimis Hoseae, recentissima aetate a viris doctis esse prolata, quibus lux haud contemnenda affusa est locis nonnullis difficillimis: Interim tamen hi ipsi viri, quorum nomina fatis nota sunt, non ita arroganter de se statuunt, ac si iam aliorum opera omni ea parte sit praecclusa, quippe et ipsi conqueritantes de multis adhuc, variorum locorum, residuis difficultatibus.

mihi est, vires denuo resumere ac colligere, et nouo institutionis genere vti, nempe exemplis, ex historia gentis suae sumtis et a viro quidem, cuius inter ipsos summa erat auctoritas et cuius nomen iam, ac rerum gestarum fatorumque commemoratio, omnium animos ac ora arrigere poterat, si forte sic flecti et ad meliorem frugem, pertinax eorum mens, reduci queat. Locus hic, vt vnicus in suo genere, ita in se praestantissimus est, si rationem et methodum spectemus, qua Propheta finem, sibi propositum, obtinere studet; et dignus propterea mihi visus est, qui denuo et cum subtilitate ea, quin hactenus in iis, quae circa eum prolata sunt, inuitus desiderauit, [cum nemine vero mihi propterea lis sit, cuius enim maneant sua intacta^f)] tractaretur. Quum vero scriptiunculae academicae, qualis haec est, fines assignati sint, intra quos se contineat, hunc sequar, tractandi huius loci, modum, vt, adspersis nonnullis obseruationibus circa verba et loquendi modos, quorum ex fine, mihi proposito, necessaria videtur expositio, demonstrem, quo modo Hoseas suos populares, ad foedissima quaevis vitia, ex superstitione idolorum cultu, enata, demersos et perditissimae vitae rationi deditos, adeo, vt sapiens quisque, ex summa morum corruptione non solum malum morale summum in gentis illius plurima parte, sed et indubitatum excidium ac ineuitabilem euersionem vtriusque reipublicae, tam ciuilis, quam ecclesiasticae coniicere, augurari, immo diuinare posset, edoceat, per exempla quidem, ex historia progenitorum suorum repetita et ducta, vt meliora ipsis persuadeat et ad sanctiorem et sentiendi et agendi rationem, normae scilicet, diuinitus praecriptae, qua ad honestissime castissime et sanctissime vitam instituendam, aetas illa nullam habuit exquisitiorum et excellentiorem^g), conformem, eos traducat. Agam itaque hoc, vt, indicato paullo accuratius totius capituli argumento et singularum partium nexu, simul enarre, quid proprie docere et inculcare velit Propheta, quomodo doceat, vt finem praefixum consequatur,

A 3

f) Huic promisso fideliter stabo. Modo circa versiones antiquas Interpp. quaedam monebo.

g) Legendus est ea de re Vir omni mea laude maior, senex

grauissimus et summe venerabilis IERUSALEM in seinen Betrachtungen über die Religion, praecipue P. II.

tur, cum vero utilissimum et laudatissimum; quale, exemplum, ad ductum in rem praesentem, sit, quid illi insit praecipui, proprii ac venusti, quam habeat, aut habere potuerit vim ac potestatem in animis Iacobitarum, ad quos castigandos, emendandos, corrigendos, monendos, omnis opera Prophetae spectabat, et quae sunt talia plura; si forte leui hac mea opella totus ille locus fiat clarior, nexus eius perspicuor et sic in oculos magis incurrat eius elegantia et formosus totius orationis habitus. Quo magis vero laetabor, si haec, a me scripto prodita ^{h)}), non omnino displicuerint harum rerum peritis et idoneis arbitris, eo maiorem tamen gaudendi materiam mihi paratam videbo, si tironibus nostris instilletur animus, ad seuerius et subtilius persequenda studia literarum hebraicarum a quarum accuratiori cognitione solum hauriri et edisci potest et debet subtilior Theologiae christiana cognitio, quicquid contradicat et offutiat cohors eorum, qui, ut ipsi ignorantiam suam tegant, non solum huius studii praestantiae ac utilitatibus summis ac variis detrahunt, [cum tamen is ex mea qualunque sententia nomine Theologi plane indignus sit, qui non amplam, solidam subtilemque earum cognitionem, eamque ex intimis earum penetralibus haustum, sibi comparauit] sed ad eam usque dementiam proteruiamque progrediuntur, ut alios ab hoc studio dehortentur, criminantes, esse illud nimis sterile et ieenum, nec ex ratione, qua hucusque tractatum sit ac propositum et commendatum iuuenibus, habere aliquid suavis et iucundi. Ridicula profecto et inepta ratio! cui vero diluendae, nunc omnino tempus male collocaretur.

Sed, ut ne longior in his sim, liceat nunc ad ipsam rem accedere. Iam omnium primo id agit Hoseas, ut vicissimi ac mutuo utrumque regnum, tam Iudaicum, quam Israeliticum, ab uno ad alterum transundo, unum alteri implicando, grauter taxet ac virtu peret; quorum enim criminum reos sese fecerant ciues vnius regni, eorum-

^{h)} Pluribus de caussis non opus esse puto, in antecessum hic exponere, quid a me actum sit circa hunc locum, et ubi partes interpretum, qui ante me de eo me-

ruerunt, deseruerim, ac quibus ex rationibus. Qui hunc libellum perlegere sustinuerint, non omnino me culpabunt, qui laborem actum egerim.

eorundem nomine accusari quoque poterant alterius regni ciues. Ne itaque anxie quaeramus, quid vni regno praecipue dictum sit, quid alteri, sed omnem hunc sermonem Prophetae spectemus nunc sic, ac si dictus esset vniuersae familiae Israelitarum, qui, vti constat, duplex regnum constituebant inde a *Rehabeami* et *Ierobeami* I. temporibus. Inuehitur autem Propheta in duo cumprimis vitia Israelitarum, ab eisque abstrahere eos per exempla elaborat. Et illa vitia sunt: *Inconstantia in dictis et factis*, quae et dicitur *perfidia* [quo nomine generaliori comprehendit omnem animi eorum vitiositatem, inter cuius cauñas principes illa *inconstantia* non est ultimo loco nominanda:] deinde: *Superbia et arrogantia de rerum ac opum suarum*, malis tamen artibus comparatarum, vel immerito Dei beneficio acceptarum, *laeto statu.*ⁱ⁾ Qua ratione itaque Hoseas hoc argumentum tractet, partim vitiorum istorum magnitudinem tristesque eorum effectus sistendo, partim Israelitas inde auocando, videamus. Ea autem capitis huius pars, quae de *inconstantia et mobili Israelitarum ingenio agit*, complectitur octo versus priores. Hanc vero inconstantiam eorum in dictis et factis variis modis sistit Propheta: „*Ephraimitas*, inquit, *Deum circumvenire mendacio ac dolo: Iudeos esse inconstanti ac mobili ingenio erga Deum sanctissimum ac veracissimum.*“^{k)} Posterius mem- bram

i) Et sic hoc caput sponte et apte simul dilabitur in duas partes, fere aequales, quae singulae tractant orationem, diuersam, si rem spectas quae tractatur, sed similem, quoad modum tractandi, vt deinde obseruabitur.

k) Repte cum hoc versu fit initium huius capituli: vult enim illud nexus: Et sunt haec verba quasi thema, in quod commentatur Propheta. Eadem vero ipsa res, his verbis tractata, legitur in fine orationis huius v. 8. vbi rursus de fraudum nectendarum studio legitur, vt ergo eleganter locus hic claudat eadem re, cum

qua initium factum erat. Hunc vero nexus optimum turbarunt ὁ, Vulg. et Chald. qui hunc vers. i. iungunt capiti praecedenti. Est vero maxima discordia interpretum antiquorum circa verborum רְדֵעַ עַם אָל וְעַם קָרְשִׁים נָאָמָן ex- plicationem. Radix ipsa verbi רְדֵעַ ex analogia est רְדֵי, quemadmodum סְפָרֶה est ex סְפִירָה. Sed quid si gnificet illud רְדֵי, in eo dissentunt Lexicographi, qui varia praecipiunt de eius significatione, sed non ita subtiliter et accurate, quod docuit SCHROEDERVS in Obseruatt. ad Origg. L. H. quem et laudauit ad h. l. S. V. DA- THIUS

bram explicat, quod est in priori; Ergo: *Mendacio ac dolo circumvenire Deum*, idein est, quod: *inconstanti animo et mobili ingenio esse erga*

THIVS noster, in nota, versioni suae subiuncta, quemque et ego sequor et eo lubentius, quo magis ex interpretatione verbi רְאֵד, proposita a SCHROEDERO, video consultum parallelissimo sententiārum. Copiose nempe docuit SCHROEDERVS, רְאֵד significare: *huc et illuc vagari, discurrere*, et dici Arabibus de grege oberrante et diuagante: quod, ad illos homines, de quibus h. l. dicit Hoseas, translatum, erit nunc: *inconstanti animo et mobili ingenio esse*. Et quam bene iam omnia cohaerent! Ab hac vero, explicandi huius loci, ratione, longissime discedunt antiquiores Interpp. Vertunt v. c. οἱ ὁ̄ verba hebr. sic: Ἐκύλωσέ με ἐν φεύδες Ἔφραιμ, καὶ ἐν ἀσεβίαις οἴκος Ἰσραὴλ καὶ Ἰάδα (traxerunt ergo vocem יהִיְהַ ad priora membra), νῦν ἔγινον ἀντῆς ὁ Θεός, καὶ ὁ λαὸς ἀγιος κεκλησται (al. κληθήσεται) θεος. Ex hac vero sua versione videntur sic legisse verba hebr. in ultima parte versus: לֹא יִדְעַם יְהֹוָשׁ יְהֹוָה נָאָמָר, ita saltem verba illa graeca hebraice verti debent. Sed iam, si de sensu eorum quaeritur, nexui, in quo sunt hebr. verba, ea conuenire negandum est: Sed fortasse excusari haec versio potest exinde, quod eius auctores copularint versum hunc praecedenti capiti, ut nunc sint verba haec in ullo aliquo nexu. Versatur vero finis capitatis praecedentis in promissio-

ne, et ultima verba sic habent: „Reddam illis aedes suas in habitandum, inquit Ioua.“ Iam sequuntur haec: „Ephraimitae quidem me circumuerunt mendacio et impietate familia Iudeorum et Israelitarum: nunc vero cognoscet i. e. amabit eos Deus et vocabuntur, i. e. erunt populus Deo sacratus.“ — Vulgatus, qui vertit, „Iudas testis descendit cum Deo“ legit: עֲדָה עַמְּלֵל יְהֹוָה, vel רְאֵד accepit pro Praeterit. Kal. abiepto, per aphæresin. Sed quid haec versio sibi velit, si vel verba haec lego in nexu cum praeced. capite, cui adiuncta sunt, non intelligo. Eodem modo, verbo illo רְאֵד vexati sunt reliqui interpres. Sic Targum Ionathanis, qui iungit hunc versum velut οἱ ὁ̄ et Vulg. capiti praeced. sibi inuicem opponit ciues Israel. et Iud. regni, et quod habet prima pars huius v. de Israelitis explicat, et quidem in eorum dedecus, qui periuri sunt in Deum: alteram vero partem de Iudeis, et in eorum quidem laudem, nam ita habent verba: „Sed, qui sunt e familia Iudei, potentes fuerunt in cultu (exhibendo), donec exularet populus Dei de terra sua, et illi, qui venerabundi me aderant in domo, mihi sacrata, vocentur populus sanctus, eo quidem nomine, quod fuerint stabiles s. constantes.“ Quod ad verbum רְאֵד attinet, de quo præcipua nobis quaestio est, sane videtur plu-

erga Deum. Cernitur autem illa inconstantia mentis Israelitarum mobileque eorum ingenium nunc in eo, quod modo haec, modo alia facra

res notiones ei attribuuisse, proti nempe illud deriuandum censeret. Nam, quod semel vertebit „potentes fuerunt“ ex eo apparet, eum duxisse ex *רְהָה dominari*, *potentia valere*: cum vero deinde haec habeat „donec exularet populus Dei de terra sua“ in oculos incurrit, eum simul putasse, esse rad. *יָרַד* et hoc voluisse: „donec descendenteret populus np. in exilium, „de terra sua;“ Nec deinde legit *עַז*, sed *שָׁעַז*. Sic vero dicit aliquid in laudem Iudeorum; quod haec tenus demum admitti potest, quatenus sciungitur hic v. a Cap. XII. Sic nec ex his, lucis aliquid huic verbo affunditur. Quod ad Syrum attinet, ille distinctionem capitum, quae est in textu hebraeo, seruat, sed et ipse fluctuat in verbi *בְּנֵי* notione, nam habet ille haec: *דְּמָתָן? נְגַנְּנָה* : *דְּמָתָן מִמְּנָה* *דְּמָתָן תְּמָתָן* i. e. donec descendenteret populus Dei, populus sanctus et fidelis: legit ergo et ille *יָרַד* et pro duplice *עַם*, Subst. *עַם*, cuius adiectiva putauit ipse *קָרוֹשִׁים נְאַמְּנִים*. — Arabs denique ex parte sequitur *رَسْلِهِ*, nam distinguit verba singula eodem fere modo: „Circum-dedit me Aphrem mendacio et dominus Israel ac Iudee perfidia: nunc cognouit eos Deus et populus sanctus deflectet a Deo:“ Legit ergo: *עַקְה יְהֻעָם אֶל וְעַם קָרוֹשִׁים נְאַמְּנִים* pro:

וַתָּהַפֵּצְנָה : ex terminatione Plur. *נְאַמְּנִים* fecit Fut. Hiph. apocopat. verbi *נְטַה* et *נְאַמְּן* veracem, *נְאַמְּן* *חָזָקָה* esse numen supremum, arbitratus est. Sed Arabs ille incepit Cap. XII. cum hoc v. et haec tenus eius versio, quae et alias habet difficultates, probari non potest, nam in laudem Iudeorum aliquid diceretur, quod ab hoc loco, quem tractat Propheta, alienissimum est. Hoc sine dubio etiam mouit interpretes nonnullos ex recentioribus qui elogium aliquod Iacobi inuenire voluerunt v. 3 et 4, de quibus suo loco quaedam monebuntur: contra hos enim directa est dissertatio IKENITI, quam statim laudabo. Vnum addam. Ex versionibus antiquiorum interpp. quos nominaui, si Arabem exceperis aliqua ex parte, patet, eos verba ultima huius versus *קָרוֹשִׁים נְאַמְּנִים* non habuisse pro nominibus, quibus tamen attributa diuina describere voluit Propheta, quod ipse orationis totius nexus diserte suadet, sed ita dixisse populum iud. ipsum: Quam bene vero aut male? — facile nunc videtur diiudicari posse. Fugit scilicet eos sine dubio, *קָרוֹשִׁים* esse inter nomina diuina, quod tamen ex Prov. IX, 10. et Hab. III, 3. fatis luculenter euicerunt viri docti, eandem huius vocis formam statuentes, qualis est vocis *אֱלֹהִים*. Nominaatur autem Ioua, Deus Iudeorum

sacra sequerentur; quod modo vnius Iouae cultum strenue et religiose profiterentur, modo eum, his vel aliis caussis ducti, multis superstitionibus contaminarent; quod modo Iouam, ad cuius cultum obstricti et multifaria institutione adsuefacti erunt, quemque varia occasione religiose seruare tuerique, omni eliminata ac extirpata idololatria et superstitione pagana, sanctissime promiserant, rerum suarum statorem et tutorem vnum venerarentur, eique in acceptis referrent, quae haberent, quibus quotidie fruerentur et quae aetas futura expectare eos iuberet, beneficia, tam ad rei domesticae omnium ac singulorum, quam ad vniuersi regni splendorem ac florem, spectantia, modo ea repeterent ab idolis, et sic maiestati Iouae, auctoris primi, detraherent; quod denique, quantum a Ioua solo confirmata mentis fiducia expectandum erat, simul ab idolis expectarent et sperarent, et sic in ea eundem honorem et cultum, fiducia declaratum, conferrent. Quod autem cultus diuinus, sed multis idololatriae sordibus pollutus dicatur כָּזֹב (et quod hi, qui quidem vni Deo colendo abstricti sunt, sed se idololatria polluunt, dicantur כְּזֹבִים mendaces) aliisque verbis multis, v. c. בְּגַדְרֵי זָנָה בְּחַשְׁבָּן, ex vsu loquendi Hebraeorum, ducto tropo a coniugio, initio Iouae cum populo Israel. cuius vero pactis non stabat ille populus, sed fidem datam vario modo violabat, satis abunde patet. Iam cum cultu vnius dei coniungere Deastrorum cultum, erat inconstantiae, et recte inconstantes et mobilis ingenii homines dicuntur

rum קָרוֹשׁ vel קָרוֹשִׁים, quatenus est omnis vitii et labis expers et propterea summo cultu prosequendus. Alia vox est בָּאָתָּה qua describitur Deus veracissimus, seu, in seruandis promissis constantissimus. Profecto forma illa, ut vnum nomen sit in Plurali, alterum in Singul. est infolens: interim tamen ex dictione poetica, ex qua plura huius constructionis exempla adsunt, excusari potest. Quibus tamen hoc nihilominus videatur durius, his commendari

poterit translatio τῷ ὅ, qui aper-te sic legerunt vocem קָרוֹשׁים ac si fuerit τῇ קָרוֹשׁ quamquam hi paullo aliter verterint, np. in coniunctione cum voce עַם quam legerunt סֻעָּה. Sin minus hanc curamus, tunc legi posset τῇ קָרוֹשׁים, mobili ingenio est erga summe venerandum Iouam: Et ultima denique vox eiusdem numeri, nempe Singul. esset posita αὐτούς, pro: וְאַתָּה, inconstanti animo simul est erga Deum veracissimum.

tur ac perfidi et mendaces, qui fidem, Deo dataim, ita violabant; Et mendacio ac dolo circumuenire Deum dici possunt et debent, qui se quidem cultores vnius Dei profitebantur, sed tamen simul idolorum cultum adscisciebant et tuebantur. Et quosnam putas fuisse reliquos huius inconstantiae effectus in vita communi, cum in ipsum adeo Deum declararetur? Enarrat eos versus 7. verbis sat grauibus et sic quidem, ut dubium supereesse nequeat, quin nefanda violentia alter in alterum usus sit.

Grauius autem et vehementius Hoseas hanc inconstantiam Israe-
litarum taxare non potuit, quam, additis virtutibus et attributis eius,
erga quem hanc suam inconstantiam et perfidiam (quam diferte dicit
Arabs) declarauerint, nempe Dei quem dicit קָדוֹשִׁים נָאצְנִים sanctissi-
mum, omnis vitii expertem et propterea summo cultu prosequendum,
ac veracissimum i. e. constantissimum in seruandis promissis. Sic enim
simul inpietatem eorum, qui non sint conformati ad exemplum Dei
sanctissimi et veracissimi, ut habet ipsius illius Dei mandatum Levit.
XIX. 2. grauiter punit. Et hos dicit, esse tales, עֲדָה adhuc¹), scilicet,
post tot argumenta eius rei, esse Deum illum sanctissimum vnicے cultu
summo prosequendum, et in seruandis promissis constantissimum;
et post tot documenta amoris ac fauoris, vi benignissimorum illorum
promissorum, illis exhibiti. Genus autem quoddam inconstantiae vi-
detur nunc quidem et intelligere hoc, quod diffidenti animo, erga
hunc Deum, et plane desperantes de eius auxilio, si quando res publica
eorum periclitaretur, aut ullo modo detrimentum caperet, auxilium
peterent, ab Assyriis modo, modo ab Aegyptiis, qui tamen, veluti
hostes iurati nominis iudaici, erant ipsis fugiendi et quidem diserto, et
Dei ipsius et Prophetarum monitu, quia ex hoc commercio Israelitis
non nisi damnum erat expectandum. Centena loca sunt in libb. f. in
quibus interdicitur Israelitis, qui illa foedera pangerent, et si saepius
iam ipsi tristi experientia edocti fuerant, nil nisi damna inde prodire.

B 2

Non

D) Si legimus וְ 1. וְ, tunc
ad orationem Prophetae accedit
grauitas et pondus aliquod: Sin
autem alio modo pronunciatur,

vt antiqui habent, וְ vel וְ tunc
alius plane sensus isque multo
alienior a mente Prophetae pro-
dit.

Non potuit autem Propheta, quin statim huius inconstantiae, cuius genera quaedam nominaui, incommoda enarraret, partim ea, quae ex natura huius vitii necessario erant expectanda, partim ea, quae ex arbitrio diuino iis immittebantur. De his incommodis utriusque generis exponit v. 2 et 3. Et in versu 2 quidem, de priori, dicit sic: „*Israelitas pasci vento, vel pascere ventum, sed persequi Eurum; quotidie eos mendacia, sed simul mala sibi cumulare; eos sancire foedera cum Assyriis et oleum in Aegyptum deferre.*“ Quod insit phrasí illi „*pasci vento* i. *pascere ventum*, hoc: Vanis et inanibus rebus, a quibus nullus fructus expectari poterit, cum studio incumbere, inter omnes constat et ab interpp. notatum est. Vanas autem et inanes illas res intelligit fiduciam, tum in idola, tum in reges illos Assyriae et Aegypti collacataim, vanam vero illam et Israelitis exitiosam, tum, quod ad prius attinet, quia idola ipsa sunt et fistuntur a scriptoribus s. vt res vana et inanis, v. c. sub voce נָבָל et τὸς ἀδενὸς a Paulo i Cor. VIII. et quia idolorum cultus simul erat ad pessima scelera committenda, inuitatio, quae ergo sua natura damnum afferebant iis, qui se illis dederant; cum, quod ad posterius attinet, quia violatio foederis, cum uno istorum regum initi, simul Israelitis bellum ab altero rege et simul omnes belli calamitates suae terrae inferebat. Perpetua enim erat Hoseae aetate vicissitudo in ineundis illis foederibus, sicubi nempe Israelitae pro mobili suo ingenio, alterutri istorum regum fortunam fauentiorem existere videbant. Cum ergo Propheta populares suos videret pascere ventum, s. inanibus rebus studere, recte eleganterque continuato tropo, dicere poterat, praeuidens et augurans incommoda, ipsis, ac vniuersae patriae inde nascitura, eos persequi Eurum, i. e. cum studio appetere rem nocuam et lethalem ^{m)}). Est enim Euri ea natura, vt et hominem

^{m)} Non ita interpretum antiq. nonnulli; v. c. οἱ ὁι habent sic: Ἐργαῖμ, πονηρὸν πνεῦμα (in appositione) ἀδιάλογος καύσωνα ὄλην τὴν ἡμέραν. Hos fecutus est Arabs. Hi ergo iungunt verba, vt nullo modo iungi debebant. Verba enim ἐν-הַיּוּ ad seqq. erant referenda, quod recte fecit Vulgatus, qui in vniuersum

bene vertit totum locum. Syrus quoque verba כְּלַחִים iungit praecedentibus רַבְעָפָקָרִים eodem fere sensu, quo οἱ ὁι et Arabs. Sed quid iam versio eorum velit, dicere equidem non possum. Eo autem veriorem rem tradunt verba hebr. et omni argumento convenientiorem.

num et animalium noceat corporibus, ac ipsis adeo plantis et herbis. Studium ergo illud vanum et inane habet simul coniunctum detrimentum ^{2).}). Hactenus autem locutus fuerat de uno incommodorum genere,

B 3

n) Ceterum ad ultima verba huius versus puto aliquid deesse, quod fortasse e textu excidit, quanquam nihil habeam e codd. quo hanc sententiam meam tuear. Verba autem textus hoc sunt: *וּבְרִית - יְבָל* „*Foedus pangunt cum Assyriis* (contra Aegyptios) *et oleum in Aegyptum deferunt*“ scil. tributi loco, ad comparandam sibi societatem ac amicitiam Aegyptiorum contra Assyrinos. Sed quaeri potest, quinam? An Ephraim, ciues regni Israelitici, proprie sic dicti, quorum ab initio versus facta erat mentio? Videamus. Per totum locum variatur inter *אֶפְרַיִם* et *יְהוּנָה*, et in hoc v. quoque incipitur a nomine *אֶפְרַיִם* cuius peccatum, sed simul poena nominatur. In versu seq. poena rursus Iudeorum enarratur, nec tamen ex parallelismi membrorum et sententiarum legibus peccatum peculiare, quale antea Israelitarum, dictum fuit. Porro, quae in verbis illis leguntur de pacto foedere, et de oleo in Aegyptum deferendo, optime conueniunt, (quanquam non omnino exclusos velim alterius regni ciues) ciuibus regni iudaici. Hi enim imprimis illa foedera, et amicitias illas, historia duce, ambibant, ad tuendum se, tam, contra regnum Israel. quod perpetua aemulatione ac inuidia flagrabat, quam contra regnum Sy-

ro-Damascenum, quod in perpetuo fere nexu fuit cum Israel. regno et saepius lacepsius regnum Iud. Deinde illi ipsi Iudei modo cum Assyriis pacem colebant contra Aegyptios, modo cum Aegyptiis contra Assyrinos, a quibus ipsis multa iis erant timenda, cum perpetua bella essent inter utrumque illum regem eaque atrocissima, et uterque rex imperii fines proferre vellet, et quidem in Palaestinam ac confinia loca, quo vero nomine semper alter alteri inuidiebat. Iudei medii positi, ne semper iacturam paterentur, modo huius, modo illius regis amicitiam ambibant prout alterutrum maiori fortuna adiutum videbant, spe quidem repetundorum locorum, prioribus bellis amissorum. Puto itaque, cum v. 3. totus versetur in poenis denunciandis, iudaici quidem regni ciuibus, esse inter voces *וּבְרִית יְהוּנָה* et *וּכְרָתָה*. Iam omnia sunt planissima. Ephraimitae inanibus rebus cum studio incumbunt, sed appetunt rem nocuam: *Iudei vero etiam cum Assyriis foedera pangunt contra Aegyptios aliosque hostes, et oleum in Aegyptum deferunt, tributi loco, ut contra Assyrinos opem habeant.* De historia illorum temporum et ratione foederum, cum multo usu legi poterit ill.

MICHAEL

nere, ex ipsius vitii, inconstantiae nempe et levitatis natura, promanantum: iam de iis incommodis dicere pergit, quae ex arbitrio div. iis superuenire debebant, et de iis quidem v. 3. verbis sat claris, „Reos aget Ioua Iudeos, animaduertet in Iacobi posteros propter mores eorum pessimos iisque ex factis eorum scelestis rependet.“

Nomen autem *Iacobi*, in hoc v. obuium, quod, vt in oculos incurrit, *collectiue* de posteris eius accipiendum est: Prophetae dat occasionem, monendi suos per exemplum istius *Iacobi*, vt, abiecta hac sua vitiosa sentiendi et agendi ratione, quam hactenus essent secuti, nunc sequerentur mores patris sui, qui, quanquam ex vitiosa animi indole multa prava commiserit, tamen in ultima saltem vitae suae parte, probitate maxime conspicuos et hinc plurimum laudandos mores prae se tulerit. Mores autem *Iacobi*, in primis vitae annis, sicut Propheta versus 4*ti* prima parte, sic^o): „In utero supplauit fratre.“ Iam in utero, antequam in lucem prodierit, calcem tenuit fratris, cum quo uno partu editus est, eumque de iure primogeniturae defraudare molitus est. Erat ergo indole pessima, nam, nondum natus, fratrem iam fraude et dolo circumuenire tentabat: Parentibus enim videbatur calcem fratris tenere Gen. XXV, 26. vt, prior tempore, potiri possit iure primogeniturae; et ipsa illa res, fraudis illius machinatio contraxit illi nomen, quod per longam annorum seriem gestauit et index fuit animi dolosi ac fraudulenti; dictus enim est בְּקַעַן.

Supplan-

MICHAELIS in Praefat. ad Iesaiam, germanice versum et notis illustratum: Et quod ad olei delationem in Aegyptum pertinet, conferantur ea quae differuerunt LOWTHVS et KOPPIVS ad Ief. LVII, 8. 9.

o) Extat in hunc et seqq. versus Dissertation CONRADI IKENII huius tituli: *De Praeuaricatione Iacobi hancque secuto certamine fidei*, quae est in dissertationibus eius philologico - theologicis, XVIIma p. 282. Insunt profecto

illi scriptiunculae multa bona et lectu digna. Imprimis vero opugnat sententiam eorum, qui statuunt, quae hic de Iacobo dicantur, nullo modo in vituperium eius dici, sed in laudem eius, eamque egregie labefactat et euertit. Attamen et ipse IKENIVS multa nonnunquam profert, quae vix cuiuis commendatur, quae vero rationi ac indoli temporum, quibus ille vixit, potius danda, quam ipsi vitio vertenda sunt.

Supplantator, defraudator, impostor. - Illum vero animum dolosum variis modis deinceps non solum erga fratrem Esauum, sed et erga patrem et sacerdotum Labanem, ipsa historia teste declarauit, ut adeo iure meritoque nomine hoc, quod gestabat et mores eius referebat, insigniretur. Erat praeterea vecors, subtimidus Deoque diffidens; et huius recordiae, huius timiditatis, diffidentiae huius plura exempla refert historia sacra: erantque in hac, animi eius indole, amice coniuncta vitia, quae in hoc hominum genere, his moribus conspicuorum, plerumque simul adesse solent ^{p).} Sic ergo verbum בְּקַעַן in duplice hac notione, *supplantandi* s. *calcem tenendi* ^{q)} et *defraudandi* egregie adhibuit Propheta, num nunc cum re, ipsi proposita, (grauius enim inuehitur in inconstantiam Israelitarum in dictis et factis, in mendacia, dolum ac perfidiam eorum) amice omnia conspirant. Iam enim verba eius, breuiter quidem, sed grauiter tamen dicta, hoc volunt: Animaduertet Ioua in Iacobitas, qui reuera sunt genuini Iacobitae, i. e. defraudatores s. homines dolosae mentis, ut ipsa nominis illorum ratio exigit: eaque in re fideliter imitantur familiae suae conditorem, Iacobum, quem, qualem aetas futura vere cognouit, momenta quaedam tum, cum eniteretur eum mater partu gemino, clare satis significarunt, nomine illi per parentes simul imposito tali ^{r),} quod fraudulentam animi indolem indicaret, quo compellatus est ad ea tempora, quibus iam ephebis exceperat et e duabus vxoribus multam sobolem videbat. Quantopere vero ista Hoseae institutio animos

p) Ad haec legi meretur S. V. LESS. *Ueber die Religion, ihre Geschichte, Wahl und Bestätigung, 1 Th. S. 292 ff.* qui mores Iacobi, ductus narratione Mos. fidelius quidem descripsit, quam ante ipsum factum est, sed tamen non nunquam durius de Iacobo statuisse videtur, quod iam obseruatum video a STAEVDLINO in libro suo: *Beyträge zur Erläuterung der biblischen Propheten und zur Geschichte ihrer Auslegung, p.*

108, in nota y). Lenius iudicauit NIEMEYER, *Characteristik der Bibel, Th. II. et HERDER, Geist der hebr. Poesie, Th. I. S. 294.*

q) Sic explicatur Gen. XXV, 26.

r) Apposite monuit STAEVDLINVS lib. laud. p. 109. haec: „Die Alten sahen genau auf solche kleine Umstände bey der Geburt und bezogen nachher bald diesen bald jenen merkwürdigen Lebensumstand der erwachsenen Kinder darauf.“

animos Isaelitarum perculerit, mouerit attentosque reddiderit, me non monente vnumquemque facile intellecturum esse puto, quem non fugit, in quanta auctoritate penes illos fuerint triumviri illi, quos gentis suae auctores colebant, Abrahamus, Isaacus, et Iacobus, quanto honore et existimatione quanta, eos eaque omnia, quae ad illos pertinebant, prosecuti fuerint, quantae gloriae duxerint, quod ab illis, Deo adeo caris ac amicis origenes traxerint et omnino, quantum eos eorumque fata admirati imitatique fuerint ac suspexerint. In eum, quem de his parentibus suis differentem audiebant, omnium oculos ac ora conuersa videbas, ab eius ore pendebant, eius dicta aude arripiebant, in suos usus conuertebant et illustris adeo exempli vim ad animum admittebant. Officio ergo oratoris optime perfunctus esse censeri potest Hoseas, qui pro amore, quo in populum suum ferebatur, nec hoc remedium negligere voluit, si forte eo admisso flectere animos auditorum, emollire et melioribus sensibus inbuere posset. Docet ergo Hoseas populares suos per exemplum parentis, quales sint, nempe posteri hominis, qui a fraudulenta animi indole insignitus et notatus fit nomine, cui respondeat omni ex parte animi eius status, dolosus ille aliosque mendaciis circumuenire studens, cuius vero mores, fideliter expressos, ad haec usque tempora ostenderint; cui sint simillimi fraudulenter agendo et non solum semet ipfos mutuo sed et Deum adeo mendaciis et dolis circumueniendo.

Non vero talis mansit Iacobus; deposita illa vitia, ex eaque re illustrius et gloriosius nomen adeptus est, quod erat simul signum summi Dei fauoris. Tractatur hoc versus *4ti altera parte „Potenter ille et incommoda corpori creando“^{s)} lucratus est cum Elohim^{t)}.* Ad lu-

^{s)} Ita verto vocem פָּאֵנָה. Constat scil. עַזְןָה significare tam *robur, potentiam, fortitudinem, quam, laborem, molestiam, incommodum*. Antiqui interpp. modo hanc, modo illam notionem expreſſerunt. *Vulg.* habet: *in fortitudine sua; Ionathan* eodem modo: בְּחִיקְפֵּיה אֲחַרְכֶּב עַם מְלָאכָא *praevaluit angelo; et Syrus,* „in

robore suo כְּלֹבֶדֶת. Sed οἱ ὄ habent τὸν κόπον, quos et secutus est Arabs. Vtrumque commodum est h. l. cum confirmetur per historiam; nam et fortiter pugnauit Iacobus, — reportauit enim victoriam et nomen honorificentius יִשְׂרָאֵל i. e. qui in pugna cum illo, qui modo dicitur אַרְהִים modo

luctam*) illam Iacobi respici Gen. XXXII, 21. seqq. clarum est. Qualem vero huius luctae ideam animo suo induxit Hoseas, produnt sequentia, imprimis vero cohortatio illa ad Israelitas v. 7. Repetit vero ea v. 6. quae in fine antecedentis dixerat: „*Luctatus, inquam, est cum angelo, et in ea lucta praevaluit.*“ Et iam victoriae rationem optime sistit: „*Fleuit et opem ac gratiam eius supplex implorauit*“). Ergo per preces luctatus est cum Elohim, lacrymis simul fuisse. Quid vero precatus fuerit Jacobus, sic, ut collacrymaretur, erit ex historia repetendum, ad quam ipse dicit scriptor, cum addat „*Bethel eum inuenit ibique cum eo collocutus est.*“ Ea iam nobis sistamus coniunctim: „Potenter ille (Jacobus) luctatus est cum Elohim, nec sine omni dolore, corpori, contracto: cum angelo luctatus, victoriā reportauit, precibus eum enecando sic, ut collacrymaretur, cum Bethel eum inuenisset ibique cum eo^{x)} collocutus esset.“ Iam ea,

quae

modo ḥלְלָה superior euasit — et luctatus est sic, ut incommoda corpori crearet, nam ille ḥלְלָה tacto eius femore, reddidit eum claudicantem. Communissima quidem est posterior huius vocis significatio, nam sic dicitur *Rahel*, filium, natu maiorem, nominasse בָּנָה אֶחָד Gen. XXXV, 18, et Iob. V, 6, et Ps. XC, 10. iungitur voci הַלְעָגָל. Conf. Schultens. in Comment. in Iob. p. 445. et 509. Puto equidem, utramque notiōnem vocis huius posse commode coniungi, ut feci in superioribus.

t) אלְלִיְתָה in seq. membro permatur cū ḥלְלָה, et Chald. in utroque loco habet אלְלָה. De natura autem ταῦτα recentissima aetate, doctissime, subtilissime et verissime disputauit HERDERVS in libro pereximio nec satis commendando „*Geist der hebr. Poesie*, Th. I. 48 ff.

u) Possem de hac lucta Iacobi pluribus dicere, nam varia omni tempore de ea sunt prolata et vari modi excogitati explicandae illius rei memorabilis. Sed cum hoc loco quaeratur tantum, qualem huius rei ideam Propheta animo induxit, quam ipse statim suppeditat, rogandi sunt mei Lectores, ut legant, quae elegantissime subtilissime et doctissime de ea disputauit HERDERVS lib. laud. Th. I. p. 294. usque ad finem tractationis illius, p. 305.

v) Haec est vis verbi חַנְנָה in Hithp. חַנְנָה vt docuit Schultens. ad Iob. XIX, 17. 21. Hinc Substantia ex hoc verbo ducta חַנְנָה et חַנְנִינִים crebro de supplicacionibus usurpantur.

x) Iam multis obseruatum est, accidente testimonio ταῦτα et Syri, esse pro ψάνται legendum ταῦται, vel, quod facilius est, ταῦται cum επενθetico s. euphonico.

C

quae Bethel acciderant, quaeque narrantur Gen. XXVIII. continent narrationem quomodo Deus singularem Iacobi curam genere cooperit. In itinere enim versus Mesopotamiam, quod suafu iussuque parentum suscepserat, ne matrimonium iniret cum vxore Cananaea, sed ex filiis Labanis, consanguinei sui, vnam eligeret, vdit somnians scalam, ex eaque secum colloquentem audiuit Deum, ipsi faustissima quaevis promittentem, animumque suum de veritate horum promissorum confirmantem. Memoratu dignissimum in toto hoc loco est, quod Iacobus hunc Deum, qui se dixerat Deum Abrahami et Isaaci, quem extra domum paternam nusquam inuenire putabat, iam hic, Bethel, inueniret, et hoc viso oblato territus, bonis votis suscepis, si cuncta bene succefferint, nunc demum cultu summo prosequi animo induceret. Etenim iam rectissime Hoseas dixit. „*Cum Bethel⁹) eum inuenisset cumque eo collocutus esset.*“ Ab hoc enim temporis momento summa et singularia fauoris diuini in se expertus est documenta Iacobus; et ipse, grati animi significandi et testificandi gratia, hunc Deum iam coluit tum, cum lapidi, in quo per noctem illam recubuerat, oleum infunderet, et loco illi imponeret nomen tale, quod rei, ibi tractatae conueniret. Ab hoc ergo tempore Iacobus factus est strenuus Dei, a quo laetissimi argumenti promissa acceperat, talia quidem, quae Abrahamo iam et Isaaco data, et ipsi denuo confirmata erant, cultor. Ab hoc Deo ductus, ab hoc eius animus informatus est: ab hoc Deo beatus fortunatusque est: hacque diuina informatione et manuductione didicit, qualis animi sui status et in quantum corrigendus esset, si semper propitium sibi habere velit ipsum, ac facta sua fortunantem. Didicit autem Iacobus, — et hoc vult Hoseas, — animum suum esse male moratum; ipsi multa inesse vitia, iam, nomine ipsi imposito, clare satis significata. Vnde enim metus ab Esauo, fratre,

nisi

y) In illis autem verbis est magna emphasis „*cum Bethel eum inuenisset*“ — ergo, eo in loco, vbi olim sanctissimae res tractabantur, vbi Deus ipse praesens fuit et Iacobum ad cultum fui adduxit eumque ac posteros eius multis modis beare ac fortunare promisit, — ergo, in loco, qui a quo-

uis summa reverentia adeundus erat: — vbi vero nunc — foedum et horrendum dictu! — abominabilis maxime ac turpissimus idolorum cultus exercetur, per quem sanctissimus ille locus profanatur et polluitur. cf. Hof. X, 15. coll. XIII, 2.

nisi ipsi constitisset, se fraude varia et patrem, in sui fratri, natu maioris, detrimentum, et ipsum adeo fratrem circumuenisse? Vnde illa a metu isto liberatio, nisi institutione diuina animus eius ita esset confirmatus, ab insidiis fratri nihil omnino ipsi esse timendum ex Gen. XXXII. et XXXIII? Vnde ingenua illa et honorifica professio Iacobi Gen. XXXII, 10. indignum esse se, in quem Deus tot ac tanta beneficia diserte ibi nominata, cumularit, nisi ex ea, quae animo eius erat exempta in Deum diffidentia, non fore scil. nec fieri vñquam posse, vt Deus promissa, Abraham data, euentui det? Vnde denique votorum suscepitorum Gen. XXVIII, 21. 22. solutio Cap. XXXV. in extruendo altari, Iouae consecrato et dedicato, remotis simul Diis peregrinis, nisi ex certissima mentis persuasione, esse Iouam vñice dignum, cuius maiestatem omnes sancte reuereantur, in quem suam spem et expectationem semper habeant repositam, cum sit omnigenae salutis auctor et fons primus; posse et debere ab eo solo fausta quaevis sperari, cum sit in seruandis promissis constantissimus: nihil autem praeterea magis hunc Iouae cultorem decere, quam, vt cognita, extirpata ac eliminata, quantum fieri potest, vñuersa animi vitiositate, sincerrimo virtutis ac pietatis studio incumbat, idque quavis data occasione, in omni vitae humanae sorte, in omni fortunae vicissitudine, siue laetior illa sit, siue tristior, acerbiorque, in omnes denique ac Deum illum maxime, celsissimum eius doctorem, declareret, velut signum luculentissimum grati et deuincti animi, erga hunc liberalissimum, omnis boni datorum? Didicit, inquam, Iacobus cuncta ista ex institutione deuina et ex ratione cultus, in honorem eius instituti, quem experientia aliisque rebus, in facto positis potentissimum, sanctissimum veracissimumque cognouerat: Et illa quidem institutio, ille cultus, profectus ex cognitione Numinis summi, tantum quidem effecit in Iacobo, vt, poenitentia ductus vitae antea actae et peccatorum, commissorum in parentem, consanguineos et Deum adeo ipsum, precibus, inter multas lacrymas fusis, eluctaretur non sine omni incommodo ac dolore, corpori contracto, gratiam ac benevolentiam Iouae ad prosperandas suas res ac opem ferendam in promouenda animi mutatione et securitate ac pace externa ab insidiis fratri^{z)}). In lucta ista, cum superior extitisset

C 2

z) Conf. locus Libri Sapient. Cap. X, 9 — 12.

titisset et compos esset factus votorum, cui rei quasi cumulus accessit nominis mutatio, quae perpetuam, rei istius memorabilis memoriam in animum eius induxit, non solum ipse strenuus Dei cultor factus est, sed et omnem suam familiam, electis ac summotis omnis idolatriae reliquiis, huic cultui adsuefecit, erecto monumento et libatione facta grati, erga Deum, animi significandi caussa: Id enim volunt verba v. 6. quae singula interpretationis huius propositae veritatem euincunt, זְבּוּ־יְהִי־אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה־זְבּוּ. Non moror nomen יְהִי bis positum⁴⁾, quod, ut constat, notat Deum, in seruandis promissis constantissimum, qualem Iacobus, dictus nunc honorificentiori titulo אלְעָמִיקָה, experientia et factis, ut talem, cognitum, colebat, sed hoc attendendum est, quod Hoseas, in hoc orationis nexu, dicat, Jacobum לְיְהִי־אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ זְבּוּ אֱלֹהֵינוּ Iouae, omnium Deorum sumo, omnium eorum, quos ingenium humanum sibi finxit Deos, longe supremo et excelsissimo (nitens sine dubio loco Gen. XXXV, 1-4.) obtulisse sacrificia⁵⁾; in hoc enim est magnum elogium et simul argumentum graue, Jacobum, ab omni idolatria immunem, sibi habuisse persuasum, unum tantum existere Deum, cui vni ac soli cultus summus exhibendus sit, et dignum adeo esse, qui summa laude ornetur, quod intra breue tempus eo sit adductus, quo eius posteri, per multa secula elapsa, beneficiis diuinis omnis generis ornati adduci non potuerunt nec voluerunt, non eundem quippe emendatum et gratum animum prae se ferentes, ut Iacobus: Huic enim, dicit Hoseas, Iouam fuisse זְבּוּ־יְהִי־μυημόσυνος eius, obiectum,

de

a) Nonum הַנְּהָה ultimo loco possum non agnoscunt graeci interpp. nec Syrus, sed, ut iam DATHIVS monuit vel legerunt הַנְּהָה vel הַנְּהָה. Hi vero interpp. gr. non afficiunt textum; ita vero Syrus qui frigidissime vertit „Et Dominus Deus recordatus est eius“ Sic vero dicit rem, quae in superioribus multo fortius dicta, nec hic denuo expectata fuit. De vero verborum hebr. sensu mox dicetur.

b) Sic posse verti verba: Ioua fuit זְבּוּ־יְהִי, puto euinci posse inde, quod verbum זְבּר in Hiph. הַזְבּיר, notet: *sacrificare* Exod. XXXIV, 19. Ief. LXVI, 3. Idem patet ex vsu vocis זְבּרָה. Deinde vero etiam possunt sic capi: Iouae extruxit monumentum, de quo scil. perpetuo cogitaret, quod ipsi memorabilem illam rem perpetuo in memoriam renocaret.

de quo semper cogitabat, quod semper memoriae eius obuersabatur; Deum, ad quem, quaecunque deum ei euenerunt, referebat, ad quem precabatur, cui verbis oblationibus ac sacrificiis gratias pro beneficiis acceptis, agebat, in cuius memoriam perennia monimenta exegit, altaria extruxit, loca sacrauit, dedicauit et multa caeremonia inaugurauit.

Si ergo de nexu totius orationis quaeramus, non erit difficilis inuentu. Ioua animaduertet in posteros Iacobi ob facinorosa sua facta iisque ex merito rependet quod niendaciis studeant, aliosque et ipsum adeo Deum fraudibus circumueniant. Prodidit hanc mentis malignitatem iam eorum pater, Iacobus, antequam in lucem esset editus. Is enim in vtero materno supplantauit fratrem, uno partu editum, iuribus primogeniturae eum defraudaturus; ex qua re per parentes fortitus est nomen sat ominosum, *Impostoris*, praesagientes scilicet, puerum hunc per omnem vitam fore tales, qui aliis fraude noceat; in qua re non omnino eos fecellit opinio, nam multis variisque fraudibus necendas fuit conspicuus. Sed idem ille Iacobus, cum Bethele expertus esset Deum sibi fauentem animumque suum multa spe et fiducia erigente ac replentem, ardentes preces inter lacrymas multas ad illum Deum fudit atque sic fauorem et adiumentum eius in tot vitae discriminibus ac periculis, quibus se circumfessum videbat, luctando fortiter et incommoda adeo corpori sui creando, extorsit, malignum animum emendauit, mentique eius, quem ducem, doctorem, monitorem ac tutorem habuit, conformem reddidit, ita, ut bene sentiendo et recte agendo, strenuus Dei omnipotentis cultor existeret, cui per sacrificia oblata pro tot ac tantis, in eam cumulatis beneficiis aliisque rebus multis, gratum et obstrictum animum declarauit.

Quae igitur exhortatio ad commouendos Israelitarum animos gravior, quae commendatio virtutis ac pietatis illusrior ac efficacior, quam ea, de qua v. 7. agitur? „*Iam itaque et vos deserto et abiecto idolorum cultu, cultores denuo fatis Dei vestri, eiecta et propulsa omni mente vitiositate, pietati ac virtuti studete et spem in solo Deo semper habite repositam.*“ In quantum vero sperandum erat, fore, ut admissa haec ad animum, excitatio, optatum finem producat, in tantum ipse queritur Propheta, quod ab hoc indolis huius, populo, nihil possit impetrari, quodque omne studium in eo corrigendo et emendando fru-

stra ponatur, cum totus illi seculi genio indulgeat, nec peruersitati ac improbitati eius medenda vlla supersit medicina. „*Sunt, inquit v. 8. veri Cananaei*“^c), similes omni ex parte mercatoribus Cananaeis, moresque suos habent compositos ad regulam illorum mercatorum, fraudibus ac dolis omnis generis in toto fere terrarum orbe nobilitatorum^d), *in manu tenentes lances dolosas aliorumque internecioni cum studio incumbentes*. Videre licet, quanta mentis aegritudine fuerit Prophetta, et quanta animus eius simul repletus fuerit indignatione, cum vocem illam nude positam פָּנָא in fine huius tractationis pronunciasret, frustra operam suam collocatam, nec quicquam spei in posterum superesse videns. Redit autem locus, unde exierat, eadem enim res, quae ab initio adfuit, et in fine eius adest; et sic totum illud argumentum rite et perfecte absolutum est.

Ad alteram capitum huius partem accedere nunc liceat, quae fere est eiusdem oeconomiae. Loquitur Hoseas de alio vitio Israelitarum, sed simili ferme modo. A quo, quippe Deo valde exoso, cum eos auocare vult, adhibet rursus exemplum a progenitore suo, Iacobo ductum. Vitium autem illud quod grauiter reprehendit, est *Superbia, arrogantia*, inflatus animus de rerum suarum prosperitate, diuitiarum ac opum congerie, suo studio, sua opera, parta ac conquisita, exclusa omni Numinis summi, cui prosperitas omnis, cui haec diuitiae ac opes in acceptis referenda erant, interuentu. Ipsos Israelitas sub persona Ephraimi loquentes introducit, iactabunda oratione in describendo rerum suarum prospero statu, vtentes; et sic multa eaque venusta variatio adest. „*Iactare solet Ephraim*“^e): *O quam diues sum! quales et quantas mihi comparaui opes! Quaecunque tradavi negotia, ea mihi non contraxerunt aut crearunt labem, quae peccatum dici et, ut tale, puniri in me possit.* Hoc vult: *Quod tantas opes mihi comparauerim,*

c) De voce פָּנָא quod sit in di-
logia posita et tam hominem Ca-
naneum i. e. flagitosissimum et
pessimum, quam mercatorem,
eum vero dolosum notet, iam
monitum est ab interpretibus.

d) Conf. ea, quae GROTIUS
hic monuit: Locis ab eo alla-

tis addi potest Odyss. XV, 414
seqq.

e) Ipsum initium huius versus
רְאֵמָר monere videtur lectors,
de noua re agi. Illud autem,
רְאֵמָר, est, vt quisque videt, ita
vertendum, vti equidem feci, nam
vult hoc argumentum orationis.

parauerim, id industriae meae et laborum ac negotiationum affiduitati, coniunctae cum prudentia ac mentis sagacitate, dandum est; cumque felici adeo successu gauifus sim, certe non usus sum illicitis mediis, quibus contraxissem labem, peccatum commissem et sic, poena potius dignus, omni bona spe et laeto illo statu excidisse. En! loquentem hominem, fastu animi tumentem^{f)}, cuncta viribus suis, arti, prudentiaeque suae tribuentem et sumimum rerum humanarum arbitrium e serie et nexus rerum mundanarum et distributione tam bonae quam aduersae fortunae, penitus excludentem. Sed ostenditur iam illi fa stuoso ac temerario verus et unicus fortunarum suarum fons et auctor, nempe Ioua, a quo omnis prosperitas, diuitiae omnes et quaecunque demum res in felicitatis humanae partibus censeantur ac referantur, repetendae et deriuandae sint. Ad rei huius veritatem grauitatemque indicandam, Hoseas ipsum Deum loquentem inducit, narrantem, quis sit populo Israel. qualis fuerit illi ab eductione eius ex Aegypto ad hoc usque tempus, quae, qualia, quanta beneficia ipsi exhibuerit, quid per illa efficere voluerit nec tamen potuerit, renitente illo populo et impedimenta suae felicitati obiiciente, et quid tandem hanc eius pertinaciam contumaciamque fecuturum sit. „Ego vero, inquit Deus v. 10, sum Ioua, summo cultu, a te prosequendus, ab eo inde tempore, quo demonstravi, me esse Iouam i. e. in seruandis promissis constantissimum; me singularem plane tui habere curam; me porro etiam te fortunaturum et omni modo beatum esse, et plane eximia iam in te, vi promissorum meorum collocasse beneficia, initio factum, cum e durissima Aegyptiorum seruitute liberatus et vindicatus sis, cuius rei memoriam quotannis maiores vestri, diebus illis solemnibus recurrentibus, celebrabunt, ferias laetissimas agendo, in tabernaculis degendo, beneficii huius magnitudinem et vim enarrando et gratiarum actionis officium rite obeundo. Ego itaque omnis tuae felicitatis, in quacunque demum re posita sit, auctor sum; ad me auctorem unice referendum est, quicquid fausti ac laeti tu adhuc experiaris, cum nittatur omnis tua felicitas, promissis, Abrahamo ciusque posteris, datis, confirmatis et per eductionem eorum ex Aegypto euentui dari coeptis et nunc in te plane completis, vel tunc quoque, cum ex pessimis tuis

mori-

f) Τὸν πεποιθότα ἵψην τῷ ὅτι ἐστι δίκαιος, quem Lucas dicit XVIII, 9.

moribus longe aliud, omnem nempe horum commodorum priuationem et amissionem meruisse; quibus vero, quod hucusque frui tibi licuerit, id mei amoris constantiae dandum erit. Et de hoc amoris constantia haec addit. „Adhuc habitare te faciam in tabernaculis, i. e. adhucdum patiar, vt nunc quoque, quanquam sis flagitosissimus, sicut olim, festis diebus tabernacula inhabites et gaudiis festorum illorum dierum fruaris. — Pergit Deus v. 11. recensere beneficia populo exhibita inde ab exitu ex Aegypto, hunc in finem, vt se ostendat primum eorum fontem, ex quo, quibus et nunc fruerentur, beneficia sint deriuanda. Sunt autem illa beneficia haec, *quod omnino eos per prophetas de se suaque voluntate erudire curauerit*, *על הַגְּבִיאִים*; *quod multa et varia vaticinia laetissimi argumenti inter eos ediderit* *וְאָנוּכִי חֹזֶן הַבְּיִתָּחָרֶת*; *sed et per illos ipsos prophetas oracula tristissimi argumenti*, *quibus severissima in Israelitas detonaret iudicia, fuderit*^{g)} *וּבְנֵר הַגְּבִיאִים אֲרָמָה* vt, moniti forte per haec et attenti redditi, discerent referre cuncta ac reducere ad eum, qui prophetas mittendo, per illos docendo, ipsas futurorum temporum res, tam laetas quam aduersas patefaciendo ac reuelando, et tum promissiones tum minas euentui dando declarauerit, esse se, vt totius vniuersi potentissimum dominum, ita et fatorum hominis cuiusque rectorem ac fortunarum sapientissimum et liberalissimum distributorem. Exemplum autem minarum, haud temere denunciatarum poterit esse, quod Gileaditis accidit, e quorum casu alii sapere discant. „*Si enim* (vt loquitur Deus porro v. 12.) *Gileaditae peccatorum suorum poenas sustinent, profecto et Gilgalis ciues, qui boues immolant idolis, quibusque tot sunt altaria, quot habet ager tumulos, per poenas atterentur*, — hi, qui ad eam mentis vesaniam progressi sunt, vt, abiecto et deserto puriori Dei cultu et immemores omnium beneficiorum, per illum Deum, omnis prosperitatis suae fontem, acceptorum, honorem diuinum deferrent idolis, magno quidem et splendido apparatu, ad ostentandas diuitias et tam priuatae, quam publicae rei, statum laetum ac egregium, cum tamen ille ipse rerum suarum laetus status progignere in iis deberet animum,

g) Verba haec hebraica habeo pro parallelis cum iis, quae leguntur Cap. VI, 5. *הַצְּבָתִי בְּגַבְּיִים* *בְּאָמְרֵי פִּי* quae statim explicantur per seqq. et sic verti debent, vt supra feci.

num, Deo suo, Iouae, dedissimum et pro tanto beneficiorum cumulo
deuinctissimum.

Nunc, praemissis his, accedit Propheta proprius ad rem proposi-
tam et per exemplum Iacobi docet Israelitas, fastu elatos et de rei suae
et publicae et priuatae florente statu, superbe gloriantes, vanam, im-
piam ac temerariam esse illam suam superbiam, et ridiculam hanc
suam, in sua arte ac dexteritate repositam confidentiam, quae hoc
illustre diuinarum incrementum effecerit, exclusa omni, Iouae, prouid-
da cura et sapienti voluntate. Sistit autem Iacobum illum talem, qui
e terra patria profugus et rerum ad vitam beate transigendam, necessa-
riarum, inopia laborans, quatuordecim deinceps annorum ministerio
praestito et omnigena miseria humana ac molestia exantlata, diuino
beneficio ad magnam opum professionem peruenit; quam vero felici-
tatem Deo soli in acceptis retulit, indignitatem suam pluribus modis
ac saepius professus. Hoseas quidem haec tantum habet: „*Fugit Ia-
cobus in Syriam* (interamnem scil.) *et idem ille,* honorificentiori dein-
de nomine *Israelis* donatus, *seruit pro uxore, et pro uxore custodivit
gregem.*“ Sed erant haec talia, quibus auditis, Israelitae facillime re-
liqua cogitando et historiam Iacobi leuiter percurrendo, memoria adde-
re poterant; nam sicut illa dicta initium melioris fortunae, quam Ia-
cobus, perpessus multa molesta, experiebatur. Initio quippe cum mu-
lierum biga, matrimonio, ipse familiam et greges nactus est, multam
sobolem vidi et secessione a Labane facta in suo genere ditissimus homo
fuit. Sed narrat sequens vitae eius historia, quo animo tulerit feliciorem
illum rerum suarum statum; nam, cum saepius per Iovam animo confir-
matus et per illustria prouidentiae eius circa se documenta a timore, quo
se semper diu noctuque agitatum videbat, liberatus esset, hanc hono-
ficam et tam ex sensu tenuitatis et infirmitatis suae, quam ex cogitatio-
ne maiestatis diuinae et summae eius beneficentiae proficiscentem pro-
fessionem edidit Gen. XXXII, 10. „indignissimum se esse, in quem Ioua
tot ac tanta tamque illustria beneficia (quae ipse deinde narrat) contu-
lerit.“ Atque sic non ex se suaque prudentia et arte, sed ex sola Dei
benignitate amore ac misericordia istam suam prosperitatem et rerum
suarum amplum et magnificum statum repetiit, imo adeo indignum
se profitetur, cuius res familiaris a minutissimis initiis tanta tamque illu-
stria ceperit incrementa.

D

Vt

Vt exempli huius vim acrius adhuc persentiscerent Israelitae, Hosias eos v. 14, in historiam rerum suarum, quales fuerint tum, cum in Aegypto durissimo seruitutis iugo premerentur, reducit. Notissimum scil. est, Israelitis, moderante ita prouidentia diuina, in Aegyptum delatis, ibique per plura secula commoratis, in terra hac, cum in immensum aucti, citra suam culpam suspicionem regis incurserent, qui per eos throni amissionem, regni exuitionem aliaque plura metuerit, multa incommoda, multa dura ac molesta accidisse, impositosque illis esse tantos, tamque graues labores, quantis diutius sustinendis humeri eorum fere erant impares, vt adeo in miserrimam viderentur detrusi conditio-
nem, ex qua emergendi nulla spes supererat, nisi Deus ipse, quem colebant, huius miseriae finem faceret. Fecit Deus finem: nam, quod textus verba habent: בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֶרְאַת מִזְרָחָה duce Mose eduxit Israëlitas ex Aegypto, eodemque duce, aliisque sequentibus curam eorum habuit plane singularem et saluti eorum mirum in modum prospexit, vt adeo, quaecunque habuerint illi et quibus deinceps cunque rebus fructi fuerint, haberent et fruerentur per Deum illique in acceptis referre tene-
rentur. Non solum enim initium melioris rerum suarum status est effectum, sed et futurae eorum sorti benignissime prospectum est. Vanum ergo est, sibi suaque arti ac prudentiae aliquid tribuere, quod alius beneficio, sine cuius interuentu non is rerum status fuerit, debe-
tur: Temerarium et impium est, gloriari de ditiarum suarum mole, nec simul cum omni reuerentia eius praedicare ac celebrare laudes, in cuius arbitrio est omnis rerum humanarum nexus et vicissitudo. — Praeclaram vero institutionem et ad mouendum animum egregie com-
positam! a qua, ex rationibus, supra additis, optimi fructus erant sperandi. Sed praeuidet quasi Propheta, nec hac sua opera quicquam effectum iri, propterea quoque tristitia et indignatione iustissima ple-
nus, quod pertinax ille popularium suorum animus nulla ratione emol-
liri, mitigari ac flecti possit, durissimam sortem iis denunciat, finem simul sic inponens orationi suae, v. 5. „*Israelitae Dominum suum gra-
uissimis peccatis ad iram provocant: Hinc caedes et strages inter illos
edendas non curabit, et eam, qua ipsum affecerunt, ignominiam, in illos
regeret.*“

Quibus a me hactenus disputatis, quamuis plura haberem, quae adderem imprimis circa alteram huius libelli partem, eaque spectantia

ad

ad vberiorem explicationem verborum et locorum quorundam, et talia quidem, quibus perfectis aliquam certe Lectorum inierim gratiam, tamen pro scriptoris consilio, velorum aliquando contrahendorum necessitatem impositam mihi video et properandum potius mihi nunc est ad id, quod mihi hanc scribendi opportunitatem dedit. Placuit nempe SERENISSIMO PRINCIPI nostro, ELECTORI SAXONIAE, FRIEDERICO AVGVSTO Professionem philosophicam extra ordinem mihi demandare et sic beneficium in me conferre, quod, ut in se longe honorificum, ita gratissimum mihi est, quo flagrantiori cupiditate muneric publici in hac alma et patria literarum sede obtinendi ac gerendi atque sic aliorum commodis plurimum inferuiendi, actum me iam dudum sensi. Quos autem iam pietatis sensus tum erga PRINCIPEM cum erga AMICOS EIVS, Academiae nostrae STATORES tacite nutriui, eos, cum et palam declarare animus, ac praedecare gestiat, valde laetor, persoluendo illi officio datum iri mihi occasionem in eo, quod ex more institutoque maiorum publica oratione adeundum sit illud munus. Hac vero in oratione id agam, ut, debita gratiarum actione, hoc, in me collatum beneficium, prosecutus, bona vota pro perpetua PRINCIPIS nostri, Patris Patriae clementissimi, EIVSQVE CONIVGIS SERENISSIMAE et FILIAE SVAVIS-SIMAE salute et incolumente, ac pro AMICORVM EIVS, Virorum Summorum quos academia nostra suos colit ac veneratur Tutores ac Statores prosperitate, fuscipiam cum paucula fuero praefatus *de variis incommodis, ex neglegento hebraicarum literarum studio, oriundis.* In qua re peragenda, ut VOS, RECTOR ACADEMIAE MAGNIFICE, COMITES ILLVSTRISSIMI, PROCERES VTRIVSQVE CIVITATIS GRAVISSIMI, COMMILTONES denique GENEROSISSIMI ATQVE NOBILISSIMI, Calend. Nov. Hor. IX. in Auditorio maiori me dicente praesentia VESTRA ornare et fauore VESTRO adiuuare velitis obseruantissime rogo. Ego vero in huius diei, quem haec honoris et benevolentiae significatione, multo auspiciatorem reddetis, nunquam redibo, quin me pro summo isto VESTRO, in me collato beneficio, gratissimum profitear.

P. P. in Vniuers. litterarum Lipsica Dominic. XXIII. post Fest. Trinit. A. R. S. MDCCLXXXVIII.

